

ΜΕΓΑΛΩΝΟΝΤΑΣ

16^η Σεπτεμβρίου 2014

Ήταν 1964 όταν προβλήθηκε από την τηλεόραση του BBC το πρώτο επεισόδιο του ντοκιμαντέρ 7UP. Ο Michael Apted, που συνέλαβε την ιδέα και το σκηνοθέτησε, ήθελε κάτι απλό: να παρακολουθήσει και να καταγράψει την αμείλικτη λογική της ταξικής αναπαραγωγής – της συντριπτικής προβλεπτικής ισχύος της κοινωνικής επιτυχίας των γονιών επί της κοινωνικο-οικονομικής τύχης και πορείας των παιδιών τους. Κάθε επτά χρόνια (το 1970, 1977, ..., έως και το 2012) ο Apted μάζευε τα ίδια δεκατέσσερα παιδιά και, για κάποιες μέρες, κατέγραφε τις ζωές τους, τους έπαιρνε συνεντεύξεις, τους κινηματογράφοσε με φίλους και συγγενείς.

Δεν υπάρχει, τουλάχιστον κατ' εμέ, κοινωνιολογική μελέτη αντίστοιχης αξίας με τα ντοκιμαντέρ του Apted έτσι όπως καταγράφουν την πορεία δεκαεσσάρων νέων ανθρώπων που, εγκλωβισμένοι στις συμπληγάδες κοινωνικών δομών οι οποίες τους υπερβαίνουν, διαπραγματεύονται την εφηβεία (14UP), πασχίζουν να τα καταφέρουν ως ενήλικες (21UP, 28UP, 35UP), αρχίζουν λίγο-λίγο (42UP, 49UP) να συνειδητοποιούν ότι τα περιθώρια περαιτέρω μετεξέλιξης τους στενεύουν, πριν απωλέσουν (56UP) μια για πάντα την αίσθηση ότι «τα πάντα είναι δυνατά», αποζητώντας καταφύγιο στην θαλπωρή και στην ασφάλεια του προδιαγεγραμμένου.

Το πιο όμορφο όμως χαρακτηριστικό της σειράς είναι ότι υπερβαίνει την αρχική υπόθεση εργασίας στην οποία βασίστηκε. Ναι, η υπόθεση της σιδηράς ταξικής αναπαραγωγής επαληθεύεται. Όμως, κι αυτό έχει εξ ίσου μεγάλη σημασία, πέραν της κινηματογραφικής αποτύπωσής της, η σειρά UP καταφέρνει, ίσως άθελα του σκηνοθέτη, να μεταμορφωθεί σε ένα έπος υπαρξιακής αγωνίας των πρωταγωνιστών της. Να συλλάβει κάτι από την μαγεία της ζωής που, παρά τους σκληρούς ταξικούς και κοινωνικούς περιορισμούς, τελικά καταφέρνει να παραγάγει στιγμές ελεγειακές, μουσικές, μαγικές.

Όταν τις προάλλες πηγαίναμε στον κινηματογράφο για να δούμε το *Boyhood* (ΜΕΓΑΛΩΝΟΝΤΑΣ), στο Όστιν όπου γράφω αυτές τις γραμμές και όπου γυρίστηκε η ταινία του Richard Linklater, μου ήρθε κατά νου η σειρά του Apted. Είχα διαβάσει ότι η ταινία γυρίστηκε μέσα σε 39 μέρες οι οποίες όμως κάλυψαν περίοδο δώδεκα ολόκληρων χρόνων, κατά την διάρκεια των οποίων οι πρωταγωνιστές μεγάλωναν φυσιολογικά (και όχι μέσα από την αντικατάστασή τους από κάποιον επιδέξιο casting director).. Μάλιστα, για να είμαι ειλικρινής, πριν μπω στην αίθουσα, ήμουν πεπεισμένος ότι το *Boyhood* θα αποτύγχανε να συνδυάσει την δομή του UP με την εξιστόρηση ενός επινοημένου δραματικού σεναρίου. Φοβόμουν ότι θα «έπεφτε», και θα εξαφανιζόταν μέσα, στο χάσμα που χωρίζει το ντοκιμαντέρ από μια ταινία. Άδικος ο φόβος μου. Ο Linklater κατάφερε να αποφύγει την παγίδα. Αντίθετα μάλιστα, τουλάχιστον στα μάτια μου,

το Boyhood αποτελεί μοναδικό παράδειγμα δραματικής φιλικής αφήγησης που δανείστηκε τον σκελετό του ντοκυμαντέρ επενδύοντάς τον όμως με δραματικό περιεχόμενο εκμηδενίζοντας την αρχική μου προκατάληψη.

Όπως και η σειρά UP, η ταξικότητα αποτελεί κεντρικό άξονα γύρω από τον οποίο περιστρέφεται το Boyhood. Δεν είναι όμως ο μοναδικός άξονας, όπως στην περίπτωση του UP όπου η «μαγεία» γεννήθηκε μόνη της κόντρα ίσως στις προθέσεις του Arted. Στο Boyhood η άξονας της ταξικότητας συμβιώνει με την αισθησιακή ζάλη που μόνο ένας ιδιαίτερα ταλαντούχος σκηνοθέτης μπορούσε να διακρίνει στα προάστια του... Κεντρικού Τέξας. Παράλληλα, ο Linklater προσθέτει και έναν άλλον άξονα που διαμορφώνει η ιδιόμορφα βίαιη (συνήθως μεθυσμένη) «πατριαρχία» που χαρακτηρίζει τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα των αγγλοσαξονικών κοινωνιών, χωρίς ποτέ όμως να καταφεύγει σε σεξιστικά στερεότυπα, αφήνοντας για παράδειγμα την μορφή του πατέρα (που παίζει ο Ίθαν Χοκ) να εμφανίζεται ικανή να εκπέμψει λογική, χιούμορ, ανθρωπιά και, μερικές φορές, σοφία.

Στιγμές-στιγμές έπιανα τον εαυτό μου, συνηθισμένος όπως είμαι στην πλαστή χρονική αλληλουχία των ταινιών, να αναρωτιέμαι πόσο όμορφα αναπαρήγαγαν, π.χ. κάποιον πραγματικό ποδοσφαιρικό αγώνα του 2000 όπου ο πρωταγωνιστής, το αγόρι που παρακολουθούμε να μεγαλώνει μπροστά στα μάτια μας, παρακολουθούσε ο ίδιος δίπλα στην γραμμή του τέρματος. Μου πήρε αρκετά δευτερόλεπτα να θυμηθώ ότι δεν ήταν αναπαράσταση. Ότι σκηνοθέτης και ηθοποιοί ήταν πράγματι εκεί. Στον συγκεκριμένο αγώνα! Μπορεί αυτό να ακούγεται ήσσονος σημασίας αλλά δεν είναι ακριβώς επειδή το διαχρονικό σενάριο ήταν τέτοιο που να μην προσέχεις την «τεχνική» ιδιαιτερότητα της ταινίας και τον εξαιρετικό τρόπο που ο σκηνοθέτης πάντρεψε το ντοκυμαντέρ με την δραματουργία.

Κάπου προς την αρχή της ταινίας, ο διαζευγμένος πατέρας (Ίθαν Χοκ) του παιδιού του οποίου το «μεγάλωμα» παρακολουθούμε κατά την (τρίωρη) διάρκεια της ταινίας (το οποίο παιδί, δηλαδή ο ηθοποιός που το υποδυόταν, μεγάλωνε, στην πραγματικότητα στις ίδιες αυτές συνοικίες του Όστιν όπου εξελίσσεται και η ταινία) έχει παραλάβει από την μητέρα τους τα δύο αδέλφια (τον πρωταγωνιστή και την αδελφή του) για την καθιερωμένη Κυριακάτικη έξοδο-συνάντησή τους. Στο αυτοκίνητο πασχίζει να αρχίσει μια συζήτηση μαζί τους για το πως πέρασαν την εβδομάδα τους, τι τους απασχολεί κλπ. Αντιμέτωπος με τις στερεότυπες και βιαρεστημένες απαντήσεις των παιδιών του, σταματά το αυτοκίνητο απότομα και τους λέει με εναγώνια αγάπη: «Αρνούμαι να είμαι ο απών πατέρας που σας βλέπει μια φορά στις δυο βδομάδες, σας πάει βόλτα, ανταλλάσσει ανούσιες κουβέντες μαζί σας και μετά σας επιστρέφει σπίτι.» Ο τρόπος που τα βλέμματα των παιδιών του αναζωογονήθηκαν ήταν ένα ποίημα (που όσοι εξ ημών έχουμε ζήσει αντίστοιχες στιγμές ξέρουμε να εκτιμούμε).

Λίγο μετά, ο γιος του τον ρωτά: «Μπαμπά, τί λες, δεν υπάρχουν στον κόσμο πραγματικά μαγικά πράγματα, υπάρχουν;» Δεν θα σας πω τι του απάντησε ο πατέρας του. Θα πω μόνο πως αυτή η διαχρονική ταινία, όπως και το UP του Aired, βρήκαν την δύναμη και τον τρόπο να καταγράψουν την μαγεία που γεννάται καθώς ο χρόνος αποτυπώνεται στα πρόσωπα των πραγματικών ανθρώπων που μεγαλώνουν μπροστά στα δικά μας μάτια.